ЄВРОПА 27.09.2023 | Макс Брендлє

Чвари та міжнародні скандали

Виборча кампанія в Польщі в самому розпалі: PiS використовує будь-які засоби, щоб перемогти, і робить помилки. Це дає шанс опозиції.

Виборча кампанія в Польщі перед парламентськими виборами, призначеними на 15 жовтня, вступила в гарячу фазу. Після двох періодів правління націонал-консервативна партія Ярослава Качинського «Право і справедливість» (PiS) багато поставила на карту. PiS повела Польщу неліберальним, скептичним щодо ЄС курсом, підриваючи поділ влади, ставлячи під загрозу верховенство закону, посилюючи закон про аборти і проводячи націоналістичну історичну політику. Але через погіршення економічної ситуації (висока інфляція, слабке зростання економіки) її колись успішна політика соціального перерозподілу втрачає підтримку. PiS перебуває під загрозою втрати влади, і її виборча кампанія має відповідно нервовий та агресивний характер. Її головним суперником є «Громадянська платформа» Дональда Туска, яка хоче створити коаліцію проти PiS із соціал-демократами «Нова лівиця» та прагматичним виборчим альянсом «Третій шлях». Згідно з опитуваннями, зараз PiS має 38 відсотків підтримки, а опозиційний альянс – 49 відсотків.

PiS перебуває під загрозою втрати влади, і її виборча кампанія має відповідно нервовий та агресивний характер

У цьому протистоянні ключову роль відіграє правопопулістська та неоліберальна сила «Конфедерація». Це єдина партія, яка скептично ставиться до підтримки України. Без голосів «Конфедерації», її підтримки чи лояльності сформувати оновлену урядову більшість для PiS просто нереально. При цьому, будучи правою популістською силою, «Конфедерація» не виступає як партнер по коаліції, а займає крайні позиції. Навіть із 10 відсотками голосів нині вона є вирішальною для формування більшості. І це надає виборчій кампанії нового повороту.

Війна в сусідній Україні сприймається в Польщі більш серйозно, ніж

у Німеччині, адже Росія має спільний кордон із Польщею. Якщо Україна не переможе, то Польща опиниться під прямою загрозою з боку Росії. Тому військова, політична і гуманітарна підтримка України польським урядом і населенням була сильною від самого початку, особливо щодо майже мільйона українських біженців, які проживають у Польщі. Солідарність з Україною завжди була священним позапартійним консенсусом у поляризованих дебатах між сторонами. Польський уряд пишався тим, що він є головним захисником інтересів України в ЄС, який впливає на інших. Наприклад, на думку прем'єр-міністра Матеуша Моравецького, без польського тиску Німеччина взагалі не зрушила б із місця в питанні про постачання бойових танків. І справді, Польща як найважливіший центр підтримки України зброєю та боєприпасами набуває нової центральної ролі в геополітичній ситуації, що змінилася. Два візити президента США Джо Байдена до Варшави цього року свідчать про те, наскільки високо США оцінюють роль Польщі.

Солідарність з Україною завжди була священним позапартійним консенсусом

Оскільки українське питання не підходить для поляризації, поки що воно не відіграє жодної ролі у виборчій кампанії. Саме тому дуже дивують настільки суперечливі заяви Польщі на адресу України: минулого тижня прем'єр-міністр Матеуш Моравецький заявив, що Польща не буде більше постачати зброю Україні, а краще подбає про свою власну обороноздатність. Це викликало обурення не лише в ЄС та на міжнародному рівні, а й у Польщі, де опозиція та ліберальна преса б'ють на сполох, бо консенсус на підтримку України аж ніяк не покинув суспільство. Приводом для такої заяви став виступ президента України Володимира Зеленського в ООН. З великої сцени Зеленський піддав критиці країни, які лише симулюють солідарність з Україною, опосередковано підтримуючи Росію блокадою імпорту українського зерна. Своєю чергою, польський уряд стверджує, що таким чином хоче захистити власних фермерів від поставок дешевого українського зерна до Польщі.

Підрив підтримки України не відповідає стратегічним інтересам Польщі, і така позиція не знаходить підтримки серед більшості

населення. Імовірніше, простежується інша картина: Правляча партія PiS, побоюючись втратити владу на майбутніх парламентських виборах, готова використовувати будь-які засоби, щоб залучити на свій бік додатковий електорат. Бездумно і безвідповідально вона погоджується на втрати міжнародного престижу і дипломатичні потрясіння, щоб постати в очах виборців так званими захисниками польських національних інтересів.

Подібним чином останніми роками постраждали і німецько-польські відносини, наприклад, унаслідок вимоги Польщею репарацій у розмірі 1,3 млрд євро за шкоду, завдану під час Другої світової війни. Конфронтація з Німеччиною виникає за кожної слушної нагоди, іноді із залученням громадськості, навіть коли йдеться про розміщення зенітних ракет на польській землі або створення майстерень для бойових танків, які використовуються в Україні.

Політика уряду PiS стає дедалі більш непослідовною. Про це свідчить і скандал щодо 250 тис. віз, зокрема для в'їзду до Шенгенської зони, які, ймовірно, були видані польськими дипломатичними представництвами за хабарі. Якщо в цій справі замішані високопоставлені представники PiS, то референдум про те, чи погоджуватися на компромісне рішення Євросоюзу про обов'язковий прийом нелегальних мігрантів, виглядає відвертим лицемірством.

З чвар, помилок і міжнародної напруженості, створюваних PiS, може отримати вигоду польська опозиція

З чвар, помилок і міжнародної напруженості, створюваних PiS, може отримати вигоду польська опозиція. Для неї передвиборча кампанія – це мобілізація; противники PiS практично не висунули жодних власних проблем або бачень. Їхній найсильніший аргумент: PiS має піти, і це, мабуть, має вагу. На 1 жовтня оголошено велику демонстрацію у Варшаві, яка має об'єднати і мобілізувати прихильників опозиції.

Прогнозуючи результати, експерти припускають, що PiS знову стане великою силою, але не матиме власної більшості. Опозиція може претендувати на владу тільки в тому разі, якщо в неї буде явна більшість – від 10 до 20 місць (із 460 мандатів), але це малоймовірно. Тож слід очікувати, що до формування парламенту через 30 днів після виборів дещо ще може змінитися: цілком можливо, що під час формування парламентських фракцій відбудуться переміщення, особливо з «Конфедерації» до PiS. Таким чином, після гарячої

виборчої кампанії в Польщі розпочнеться не менш спекотний період пошуку більшості в новому парламенті.

Макс Брендлє
Варшава

Д-р Макс Брендлє (Max Brändle) - очолює Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Польщі, до цього він керував представництвом Фонду в Сербії, Хорватії, а також працював у відділі «Центральна і Східна Європа» в Берліні.